

in *Trinitate passo* (a), tum in *Apologia monachorum Scythiæ ab anonymi scrupulis vindicata* (b). De præsitâ a Norisio monachis Scythicis advocacye plura contextere, non est hujus loci. Adeat lector eminentissimum illum auctorem, in cujus scriptis pervolvendis voluptatis multum, plurimum utilitatis eum percepturum equidem polliceor. Cæterum mitiorem deinceps in monachorum Scythiarum sententiam de uno ex Trinitate passo se ipsum exhibuisse Baronium arbitra-

(a) Noris. Hist. controvers. cæt. opp. tom. III. pagg. 775 seqq.

(b) *Ibid.*, Apolog. monach. *Ibid.* pagg. 879 seqq.

mur; quin imo quæ in eos acrius pronuntiavit, depossuisse jure optimo existimandus videtur: quippe quem postea eandem sententiam in Ferrando diacono comprobasse intelligimus (c). Quod superest, in utroque libello excudendo præclaram secuti sumus editionem operum sancti Fulgentii Parisiis evulgatam anno 1684, quam diligenti cura et studio adornavit V. C. Lucas Urbanus Mangeant, ut a viris eruditissimos edocemur (d).

(c) Baron. ad ann. 533, § 28.

(d) Goujet, *Bibl. des aut. eccl.*, tom. III, pag. 17. BB. in append. ad tom. VI opp. S. August., pag. 17.

B

PETRI DIACONI

ET ALIORUM QUI IN CAUSA FIDEI A GRÆCIS EX ORIENTE ROMAM MISSI FUERUNT, DE INCARNATIONE ET GRATIA D. N. J. C.

AD FULGENTIUM ET ALIOS EPISCOPOS AFRICÆ,

LIBER.

Dominis sanctissimis et cum omni veneratione nominandis ^a Datiano, Fortunato, Albano, Orontio, Bæto, Fulgentio, Januario et cæteris episcopis, et in Christi confessione decoratis, exigui Petrus diaconus, Joannes, Leontius, alius Joannes, et cæteri ^c fratres in causa fidei Romam directi.

CAPUT PRIMUM.

Consensus Ecclesiarum in fide, confirmatio fidelium.

Utile et pernecessarium, sanctisque Dei Ecclesiis specialiter credimus profuturum, ea quæ de Incarnatione et dispensatione divina nobiscum univærse sanctæ Orientalium Ecclesiæ contra hæreticos defendunt (qui pravis et iniquis argumentis antiquam Ecclesiæ fidem inquietare non cessant) sanctitati vestræ suggerere, atque de his consensum vestræ beatitudinis suppliciter promereri. Quia in nullo sanctam gloriosamque confessionem ^b vestram credimus dissentire, præsertim cum uno ubique spiritu sanctam Dei Ecclesiam vegetari minime dubitemus. Non enim parva, imo potius magna lætitia universi replebuntur Orientales, si sanctitatem vestram suis, imo magis catholicis, noverint in omnibus consentire dogmatibus. Unde suppliciter petimus et obsecramus beatitudinem vestram, quatenus diligenti examinatione, ea quæ inferius continentur discutientes (ut decet verissimos et intrepidus Christi prædicatores) scriptis sententiam vestram nobis ^e patefacere jubeat: ut si, Deo præstante, catholicæ fidei conveniens et apostolicis traditionibus nostra apud vos (sicut non diffidimus) fuerit expositio comprobata,

^a Ant., Diacono.

^b Ms., gloriosamque confessionem credimus dissentire.

^c Ms., pateferi jubeat.

^d Sic ms.; editi vero, et facile.

^e Editi, qui nos. Sed melius videtur quod habet

^d per facile tantorum virorum probatissimorumque sacerdotum auctoritate muniti, iniqua loquentium ora obstruere valeamus, et in fide sanctorum Patrum perseverantes, Deo ^e qui vos sanctimonii sui confessione glorificavit, gratias referamus, domini sanctissimi et Deo dignissimi. Nunc ea quæ sequuntur petimus exploretis.

CAPUT II.

In Christo duæ naturæ, sine confusione, in unam personam unitæ.

Igitur juxta sanctorum Patrum traditionem, Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis unitis et inconfusis, id est divinitatis et humanitatis in una persona, sive ^f subsistentia constemur. Nec illis acquiescentes qui unam Dei Verbi naturam incarnatam prædicantes, venerabilis Chalcedonensis concilii fidem refugunt, nec illos admittentes, qui duas naturas dolose pronuntiantes, unam Dei Verbi naturam incarnatam minime constituent, æstimantes hoc duarum naturarum professioni contrarium: quasi aliquid aliud quam duas naturas ineffabiliter unitas, una Dei Verbi natura incarnata significet; beato Cyrillo Alexandrinæ civitatis antistite ^g in secunda epistola ad Successum episcopum Diocesiariæ ita scribente: « Si enim unam naturam dicentes Dei Verbi, tacuissemus non inferentes incarnatam, sed velut abicientes dispensationem; erat illis forsitan non improbabilis sermo, simulantibus interrogare, ubi est in humanitate perfectio? aut quomodo substantia nostra subsistit? Quoniam vero et perfectio

ms., qui vos; quia episcopos compellant exilio pro Christi divinitate gloriosos.

^f Editi, Lovan. an. 1556 et Basil. habent sive substantia.

^g Hæc verba in secunda epistola absunt ab editis. leguntur in ms.

quæ in humanitate est, et essentia nostræ manifestatio illata est, per id quod dictum est incarnata, jam ^a desinant arundineam virgam sibi met supponeutes.)

CAPUT III.

Beata Virgo propria Dei mater.

Beatam vero virginem Mariam non propter dignitatem hominis illius qui ex ipsa natus est (quem gratia et non natura Deum quidam impie prædicare non metuunt), sed proprie et secundum veritatem credimus Θεοτόκον, id est Dei genitricem, eo quod peperit vere et proprie Deum Verbum incarnatum, et hominem factum, atque essentialiter sive naturaliter carni unitum. Propterea etiam essentialiter, sive naturalem factam naturarum unionem omnimodis confitemur; non sicut illi, qui tanquam in propheta, ita in Christo ^b Deum Verbum inoperasse contendunt. Quos redarguit beatus Gregorius Nazianzenus ad Clidonium, dicens: « Si quis sicut in propheta secundum gratiam dicit inoperasse Deum Verbum, et non essentialiter factam confitetur unionem, sit vacuus melioris inoperationis, magis autem plenus sit deterioris. » Nec sicut illi qui secundum illustrationem, aut dilectionem aut affectionem, personalem vel substantialiorem, sive secundum auctoritatem, aut potentiam, aut æqualitatem honoris, unionem tentant astruere naturarum. Quos paulo superius memoratus beatus Cyrillus anathematizat dicens contra Nestorium ^c: « Si quis in uno Christo dividit substantias post ^d unionem, sola eas societate connectens secundum dignitatem, auctoritatem aut potentiam, et non magis conjunctionem quæ est secundum unitatem naturalem, anathema sit. » Deus enim Verbum, non nomine vacuo, non particula sui, sed natura Deus tantus, quantus et Pater est, æqualis per omnia Patri, præter hoc tantummodo quod ille Pater est, iste Filius, naturæ se humanæ uniens, factus est homo. Hinc etiam a sanctis Patribus adunatione ex divinitate et humanitate Christus Dominus noster compositus prædicatur. Quod volens Paulus Samosatensis confiteri, damnatus est ab Antiocheno concilio, Malchione presbytero ejusdem Antiochenæ Ecclesiæ, viro per omnia eruditissimo, et ab universis sacerdotibus qui contra eundem Paulum conveniant tunc electo, qui summum disputationis certamen a concilio memorato suscipiens, ita eundem hæreticum inter cætera redarguit, dicens: « Ex simplicibus fit certe compositum, sicut in Christo Jesu, qui ex Deo Verbo et humano corpore, quod est ex semine David, unus factus est, nequaquam ulterius divisione aliqua, sed unitate subsistens. Tu vero videris mihi secundum hoc nolle compositionem lateri, ut non substantia sit in eo Filius Dei, sed sapientia secundum participationem. Hoc enim divisisti, quia sapientia spendium patitur, et ideo

A composita esse non possit: nec cogitas, quod divina sapientia sicut ante quam se exinanisset, indiminuta permansit; ita et in hac exinanitione quam gessit misericorditer, indiminuta atque indemutabilis existit. Et hoc etiam dicis, quod sapientia habitaret in eo sicut habitamus et nos in domibus ^e ut alter in altero; sed neque pars domus nos sumus, nec nostri pars domus est. » Similiter etiam beatus Athanasius in libello cujus est titulus, *Quod unus sit Christus*, hæreticorum vanitatem refutans, postquam de Filii Dei divinitate inquisitiones eorum superflue approbasset, ita proseguitur: « Sic, inquit, etiam de incarnatione inquirunt: Quomodo, inquirunt, incarnatur Deus? quomodo incorporatur? quomodo componitur ad parvum corpusculum incapabilis? quomodo unitur increatus creato, incircumscriptus circumscripso? aut quomodo in partes magnus ille, et immensus et individuus? Si autem magnitudo illa in parvo loco contracta est, aut parvum illud factum est magnum, aut pars, et non omnis divinitas carni unita est; quod est impium credere. Et prolapsi sunt ex hoc quod dicunt: Quomodo, et quali modo? et qua sententia et perfidia etiam isti et inhabitationem pro incarnatione ^f opinati sunt, et pro unitate et compositione inoperationem humanam, et pro una substantia Domini nostri Jesu Christi, duas substantias et duas personas, et pro sancta et ineffabili Trinitate, quaternitatem indecenter dogmatizantes et impie. » Rursus beatus Gregorius in sermone de Filio: « Uno autem, inquit, capitulo meo, ut altiora quidem ascribas divinitati, et illi naturæ quæ passionibus et corpore probatur esse superior: humiliora vero composito tribuas, qui propter te semet ipsum exinanivit, et incarnatus est. » Hinc ergo rectissime credimus quod plenus et perfectus Deus Verbum, etiam post assumptam carnem nullum augmentum detrimentumque pertulerit, imo unionem suam ineffabilem gloriam contulerit assumptæ naturæ.

CAPUT IV.

Non est facta quaternitas in deitate per incarnationis mysterium.

Hac de causa Trinitatis etiam post incarnationis mysterium Trinitas mansit, quia idem Deus Verbum, etiam cum propria carne unus est ex Trinitate: non quod caro ejus sit de substantia Trinitatis, sed quia caro Dei Verbi est, qui est unus ex Trinitate. *Ipsæ enim omnino, et non alius ascendit in cælum, qui descendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo (Joan. III, 13).* Quapropter et Deum Verbum passum carne, et crucifixum carne, et sepultum carne secundum beatum Cyrillum ^g profitemur dicentem: « Si quis non confitetur Deum Verbum passum carne, crucifixum carne, et mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod est vita,

^a Al., *deserant.*

^b Ita ms.; at edd., *Domini verbum.*

^c Cyrillus anathem. 5.

^d Editi, *post unitatem, Ms., post unionem.*

^e Editi Lov. et Basil., *ut alter in altera.*

^f Edit., *operati.*

^g Cyril. anath. 13.

et vivificator tanquam Deus, anathema sit. ^a Similiter etiam hominem Christum dicimus Verbum secundum illud beati Joannis: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ tractaverunt de Verbo vitæ (I Joan. 1, 1)*. Neque enim Verbum secundum deitatis suæ naturam tractari potuit manibus humanis, nisi fieret homo. Est etiam procul dubio puer ille, quem beata Virgo genuit, quem pannis involvit, quem in præsepio collocavit, quem octavo die circumcidit, quem Simeon vir justus propriis amplexatus est gremiis, quem subjectum parentibus evangelistæ referunt (*Luc. 11, 51*) quem profecisse ætate et sapientia protestantur, natura Deus, per quem facta sunt omnia visibilia et invisibilia, unigenitus et primogenitus, in quo omnia constant, secundum apostolum Paulum (*Col. 1, 16*). Et hoc ipsum claris vocibus etiam Isaias propheta protestatur dicens: *Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis, cujus potestas in humero ejus, et vocabitur magni consilii angelus, admirabilis, consiliarius, Deus sortis, dominator, pater futuri sæculi, princeps pacis (Isai. ix, 6)*. Et idcirco acquiescendum illis nullatenus credimus, qui puero illi Deum fortem unitum asserunt, nec Deum fortem ipsum esse puerum credunt, præsertim cum non alterius cujuslibet, sed ejus omnino thronum, qui de Spiritu sancto et Maria Virgine natus est, atque in Jordane a Joanne, ut aquas sanctificaret, baptizatus est, in sæculum sæculi Psalmista testetur, dicens: *Thronus tuus Deus in sæculum sæculi; virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis*. Quomodo autem ungi poterat Deus, cujus thronus est in sæculum sæculi, nisi fieret homo?

CAPUT V.

Deus factus est homo, non homo factus est Deus.

Secundum hanc ergo prophetæ sententiam, Deus factus est Christus, non autem Christus factus est Deus, sicut dicunt hæretici, qui per provectum, non per naturam Christum Deum audent asserere: Deus enim unctus est, quia ipse factus est homo, non enim aliter est Deus, alter homo, sed idem Deus, idem homo. Qui enim naturalis est filius virginis, idem naturalis est Filius Dei. Propterea et duas nativitates Dei Verbi credimus et confitemur: id est unam ante sæcula ^b a Patre secundum divinitatem, alteram in novissimis diebus a virgine sancta secundum carnem: execrantes eos qui negant secundum carnem Verbi Dei nativitatem. Qui etiam refugiunt unius ejusdemque Filii Dei fateri mirabilia et passiones, quod omnis Dei Ecclesia confitetur. Accipimus autem et quatuor concilia secundum hunc expositionis nostræ sensum: Nicænum, trecentorum decem et octo episcoporum; Constantinopolitanum, centum et quinquaginta qui damnaverunt impios Pneumatomachos,

^a Locum hunc in excusis mutilum restituimus ope ms. Portarum ab his verbis *in sæculum sæculi* usque ad hæc *Deus in sæculum*. In Basil. vero legitur

A nec non etiam Ephesinum primum, cui præfuerunt beatissimi Cælestinus Romanus et Cyrillus Alexandrinus antistites; et sanctum ac venerabile, quod apud Chalcedonam celebratum est. Epistolas quoque beati Leonis amplectimur, anathematizantes universos contraria dogmatibus Ecclesiæ sentientes, simul et omnia scripta Theodori Mopsuestini et Nestorii discipuli ejus, omnesque qui illis similia sapiunt cum eodem Nestorio, nec non etiam cuncta scripta duodecim adversantia capitulis beati Cyrilli, quæ contra eundem Nestorium edidit: his adjicientes Eutychem et Dioscorum cum sociis eorum, omnesque quos juste ac regulariter sedes apostolica condemnavit.

CAPUT VI.

Qualis homo creatus; et qualis cum sua posteritate per peccatum effectus.

Post hæc consequens est etiam, qualiter de Christi gratia sentiamus, qua nos eruit de potestate Satanæ, secundum quod nobis est traditum, vestræ beatitudini declarare: quia etiam in hac parte auctoritas vestra nobis valde est necessaria. Credimus itaque, bonum et sine ulla carnis impugnatione, a Deo creatore omnium, factum Adam, magnaque præditum libertate; ita ut et bonum facere in propria facultate haberet, et malum, si vellet, posset admittere. Eratque mors et immortalitas in ejus posita quodammodo arbitrii libertate. Capax enim erat utriusque rei, ut si servaret præceptum, sine experientia mortis fieret immortalis: si vero contemneret, mors continuo subsequeretur. Itaque serpentis astutia depravatus, sponte divinæ legis prævaricator effectus est; et ideo secundum quod ei prædictum fuerat, justo Dei judicio mortis pœna damnatur, totusque, id est secundum corpus et secundum animam in deterius commutatus, amissa libertate propria, sub peccati servitio mancipatur. Ex hoc nullus est hominum, qui non hujus peccati vinculo nascatur astrictus, præter eum qui ad hoc vinculum peccati solvendum, novo generationis modo natus est, *mediator Dei, et hominum homo Christus Jesus (I Tim. 11, 5)*. Quid enim aliud potuit aut potest nasci ex servo, nisi servus? Neque enim cum esset liber Adam, filios procreavit, sed postquam servus peccati factus est. Ideo sicut omnis homo ab illo est, ita et omnis homo ^D servus peccati per ipsum est. Hinc et Apostolus: *Ex uno, inquit, in omnes homines in condemnationem (Rom. v, 18)*. Et rursus: *Per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt (Ibid., 12)*. Falluntur ergo omnimodo qui dicunt mortem solam, non etiam peccatum transiisse in genus humanum: cum Apostolus, et peccatum, et mortem mundo per eum testetur illatam. Ab hac igitur damnatione et morte nullus omnino liberatur, nisi gratia Redemptoris: qui cum esset Domi-

sed ejus omnino thronus... sit in sæculum sæculi: virga æquitatis, etc.

^b Al., in Patre.

nus, utpote Deus, ut nos a servitute perpetua et potestate diaboli liberaret atque ad veram libertatem reduceret, factus est servus, accipiens formam servi (Philip. II, 7). Hinc est quod dicit ad Judæos: *Tunc vere liberi eritis, si vos Filius liberaverit* (Joan. VIII, 36). Putabant enim se vere liberos, qui humanis occupationibus intentione vanissima serviebant. Ut ergo falsa libertas fieret a vera libertas, id est ut humana libertas fieret Christiana libertas, eadem libertas liberatore indigni, qua posset per ejus gratiam ab occupationibus humanis aversa, ea cogitare et desiderare, quæ pertinent ad vitam æternam. Sine hac igitur gratia potest quidem cogitare et desiderare humana, non autem potest cogitare, aut velle, seu desiderare divina, quorum primum est et præcipuum fundamentum, et crepido quodammodo, sive omnium bonorum origo, credere in Dominum gloriæ crucifixum (I Cor. II, 8). Quod utique non est ex naturalis arbitrii libertate. Quia non hoc caro et sanguis, sed pater cælestis revelat (Matth. XVI, 17), cui voluerit, ad veram eum attrahens libertatem, non violenta necessitate, sed infundendo suavitatem per Spiritum sanctum, ut mox credentes dicamus quia Dominus est Jesus (I Cor. XII, 3), quod nemo per naturalem arbitrii libertatem potest dicere, nisi in Spiritu sancto. Frustra ergo garrunt qui dicunt: Meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum præbere veritati, nobis a Deo dari testetur Apostolus dicens: *Vobis enim datum est a Christo, non solum ut in eum credatis, verum etiam ut pro illo patiamini* (Philip. I, 29).

CAPUT VII.

Deus alios facit credere sua bonitate, alios deserit justo judicio, sed occulto.

Sed dicunt, si nolentes Deus facit ut velint credere, nullus autem est qui naturaliter (ut dicitis) ^b possit credere, aut aliquid boni velle quod pertinet ad vitam æternam; cur ergo non facit omnes velle? cum non sit personarum acceptio apud Deum, præsertim cum de ipso scriptum sit: *Qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire* (I Tim. II, 4). Aut enim vult, et non potest, aut mentitur Scriptura divina. Quod si horum quodlibet sentire est impium, restat ut non ille excitet voluntatem humanam, sed eam expectet ab homine, ut æquum sit in volentibus præmiium, in nolentibus autem justa damnatio. Hæc si ita sunt, ut hæretici jactant, *comprehensa sunt* ab ipsis inscrutabilia, et incomprehensibilia Dei judicia. Si enim, ut ipsi volunt, nolentes damnat, salvat autem volentes; nihil est omnino quod quæratul ulterius. Et, quantum ad ipsos, fallit Scriptura divina, quæ incomprehensibilia Dei testatur judicia (Rom. XI, 33). Nos autem incomprehensibilia credentes et demonstrantes judicia

^a Aberant ab editis *vera libertas; id est, ut humana libertas fieret*; at substituta sunt hæc ex ms.

^b Editi, *potest credere in Filio Dei*. At ms., *possit credere aut velle, abestque in Filio Dei*.

A Dei, ex una massa perditionis alios salvari dicimus bonitate et gratia Dei, alios justo et occulto judicio derelinqui. Alioquin dicant, si possunt, hi qui hoc divinæ justitiæ et bonitati contrarium æstimant; cur is qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, tam multas virtutes fecit in Corozaim et Bethsaida, et nullam harum in Tyro et Sidone facere voluit, ubi si factæ fuissent, sicut ipse testatur, *forsitan in cinere et cilicio poenitentiam egissent* (Matth. XI, 21)? Aut cur in Asia et Bithynia Apostolum vetuit verbum salutis annuntiare (Act. XVI, 6, 7)? Quod si ista nequeunt comprehendi, redeant ad se, et inveniendes se homines, desinant quærere cur alios salvet gratuito dono, alios derelinquat justo et occulto judicio, qui potestatem habet ^B *ex eadem massa aliud vas facere in honorem, aliud in contumeliam* (Rom. IX, 21): et clament a nobiscum, imo juxta Apostolum: *O a'titudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? aut qui consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia. Ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen* (Rom. I, 33-36). Manifesto ergo non nobis, sed Apostolo omnino resistit, qui dicit: Nisi ego prius voluero, gratia ad me non venit. Quod omnino nihil aliud est dicere, nisi prius dare Deo, ut retribuatur illi.

CAPUT VIII.

Omnis motus bonæ voluntatis ex Deo.

Sed nos sequentes eundem apostolum omnem bonarum cogitationum originem, ^c consensionemque earum, et voluntatem ex Deo et per Deum et in Deo dicimus, qui pravas hominum voluntates et terrenis actibus implicatas, per infusionem et ^d inoperationem intrinsecus sancti Spiritus absolvit et corrigit, sicut scriptum est: *Præparatur voluntas a Domino* (Prov. VIII, 35, sec. LXX). Hinc etiam beatus Basilii Cæsariensis episcopus, in oratione sacri altaris, quam pene universus frequentat Oriens, inter cætera: *« Dona, inquit, Domine, virtutem ac tutamentum: malos quæsumus bonos facito, bonos in bonitate conserva: omnia enim potes, et non est qui contradicat tibi: cum enim volueris salvas, et nullus resistit voluntati tuæ. »* Ecce quam breviter, quamque districte doctor egregius olim huic controversiæ finem posuit, docens per hanc precem, non a se ipsis, sed a Deo malos homines bonos fieri, nec sua virtute, sed divinæ gratiæ adjutorio, in ipsa bonitate perseverare. Similiter beatus Innocentius apostolicæ sedis antistes, in epistola ad concilium Milevitannum ^e: *« Omnia, inquit, studia et omnia opera ac merita sanctorum ad Dei gloriam laudemque referenda sunt: quia nemo ei aliunde placet, nisi ex eo*

^c Editi, *earumque confessionem*; sed rectius ms., *consensionemque earum*.

^d Sic ms.; at in excusis, *et operationem*.

^e Vide in Cælestini cap. 8.

quod ipse donaverit. » Quod diligentius, manifestius- A
 que in epistola sua ^a ad papam Zozimum, repli-
 cando, ipsius papæ sententiam explicant Africana
 concilia dicendo: Illud autem quod in litteris quas
 ad universas provincias curasti esse mittendas, po-
 suisti, dicens: « Nos tamen instinctu Dei (omnia
 enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde
 nascuntur) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum
 conscientiam universa retulimus: sic accipimus dic-
 tum, ut illos qui contra Dei adiutorium extollunt
 arbitrii libertatem, districto gladio veritatis velut
 cursim transiens amputares. Quid enim tam libero
 fecisti arbitrio, quam quod universa in humilitatis
 nostræ conscientiam retulisti? et tamen instinctu Dei
 factum fideliter sapienterque vidisti, veraciter fiden-
 terque dixisti, ideo utique quia *præparatur voluntas a*
Domino (Ibid.), et ut boni aliquid agant paternis in-
 spirationibus suorum ipse tangit corda filiorum:
Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei
(Rom. viii, 14); ut nec nostrum *dæsse* sentiamus
 arbitrium, et in bonis quibusque voluntatis humanæ
 singulis motibus, magis illius prævenire non dubi-
 temus gratiam; quod ita Deus in cordibus hominum,
 atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogi-
 tatio, pium consilium, omnisque motus bonæ vol-
 untatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni pos-
 sumus; sine quo nihil possumus. » His congrue
 beatissimus Cælestinus in epistola ad Gallos data ^b:
 « Cum enim, inquit, sanctorum plebium præsules
 mandata sibi legatione ^c funguntur apud divinam
 clementiam, humani generis agunt causam, et tota
 secum Ecclesia congemiscente postulant et precantur,
 ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab infideli-
 tatis suæ liberentur erroribus; ut Judæis, ablato cor-
 dis velamine, lux veritatis appareat; ut hæretici,
 catholicæ fidei perceptione respiscant, ut schisma-
 tici spiritum redivivæ caritatis accipiant, ut lapsis
 penitentiae remedia conferantur, ut denique cate-
 chumenis ad regenerationis sacramenta perductis,
 cælestis misericordiæ aula reseretur. Hæc autem non
 perfunctorie, neque inaniter a Domino peti ^d rerum
 ipsarum monstrat effectus; quandoquidem ex omni
 errorum genere plurimos dignatur attrahere, quos
 eruens de potestate tenebrarum, transfert in regnum

A filii caritatis suæ (*Col. i. 13*), et ex vasis iræ facit
 vasa misericordiæ (*Rom. ix, 22, 23*). Quod adeo to-
 tum divini operis esse sentitur, ut hæc efficienti Deo
 gratiarum semper actio laudisque confessio pro illu-
 minatione talium, vel correctione referatur. » Rur-
 sus post pauca: « ^e Illis ergo, inquit, ecclesiasticis
 regulis et ex divina sumptis auctoritate documentis,
 ita adjuvante Domino confirmati sumus, ut omnium
 honorum affectuum atque operum, et omnium stu-
 diorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei
 ad Deum tenditur, Deum profiteamur auctorem; et
non dubitemus ab ipsius gratia omnis hominis merita
 præveniri, per quem fit ut aliquid boni et velle inci-
 piamus, et facere. Quo utique auxilio, et munere Dei
non auferatur liberum arbitrium, sed liberatur; ut de
 tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido
 sanum, de imprudenti sit providum. » Terminat au-
 tem idem magister hanc ipsam epistolam atque con-
 cludit ita, dicens: « ^f Quia ad confutendam gratiam
 Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtra-
 hendum est, satis sufficere credimus, quidquid se-
 cundum prædictas regulas apostolicæ sedis nos scri-
 pta docuerunt, ut prorsus non opinemur catholicum,
 quod apparuerit præfixis sententiis esse contrarium. »
 Hæc, sanctissimi, non quasi ignorantibus suggerere
 necessarium æstimavimus, sed ad confutandum eorum
 amentiam, qui ea ut nova dogmata, et ^g penitus Ec-
 clesiis inaudita refugiunt, huic parvitatis nostræ li-
 bello inserere utile judicavimus. Quorum omnium
 sanctorum Patrum imbuti doctrinis, anathematiza-
 mus Pelagium et Cælestium, simul etiam Julianum
 Eclanensem, et qui illis similia sapiunt; præcipue
 libros Fausti Galliarum episcopi, qui de monasterio
 Lirinensi proventus est, quos contra prædestinatio-
 nis sententiam scriptos esse non dubium est. In qui-
 bus non solum contra horum omnium sanctorum
 Patrum, verum etiam contra ipsius Apostoli ^h tradi-
 tionem veniens, humano labori subjungit gratiæ
 adiutorium, atque totam omnino Christi evacuans
 gratiam, antiquos sanctos non ea gratia qua et nos,
 secundum quod docet beatissimus Petrus apostolus
 (*Act. xv, 11*), sed naturæ possibilitate salvatos impie
 profitetur.

^a Editi, ad papam Romanum. Ms., ad papam Zo-
 simum.

^b Cælest. cap. 2.

^c Editi, fungantur.

^d Sic ms. et editi præter Basil., in quo legitur

neque inaniter a Domino peti, sed efficaciter, ipsarum
 precum monstrat effectus.

^e Cælest. cap. 12.

^f Idem, cap. 13.

^g Al., pene.

^h Sic ms.; editi autem, contradictionem.